

ENVIRONMENTÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

Přednáška pro ESF MU v Brně dne 10. 4. 2006

Ing. Eva Vávrová, Ph. D.

Ústav financí

PEF MZLU v Brně

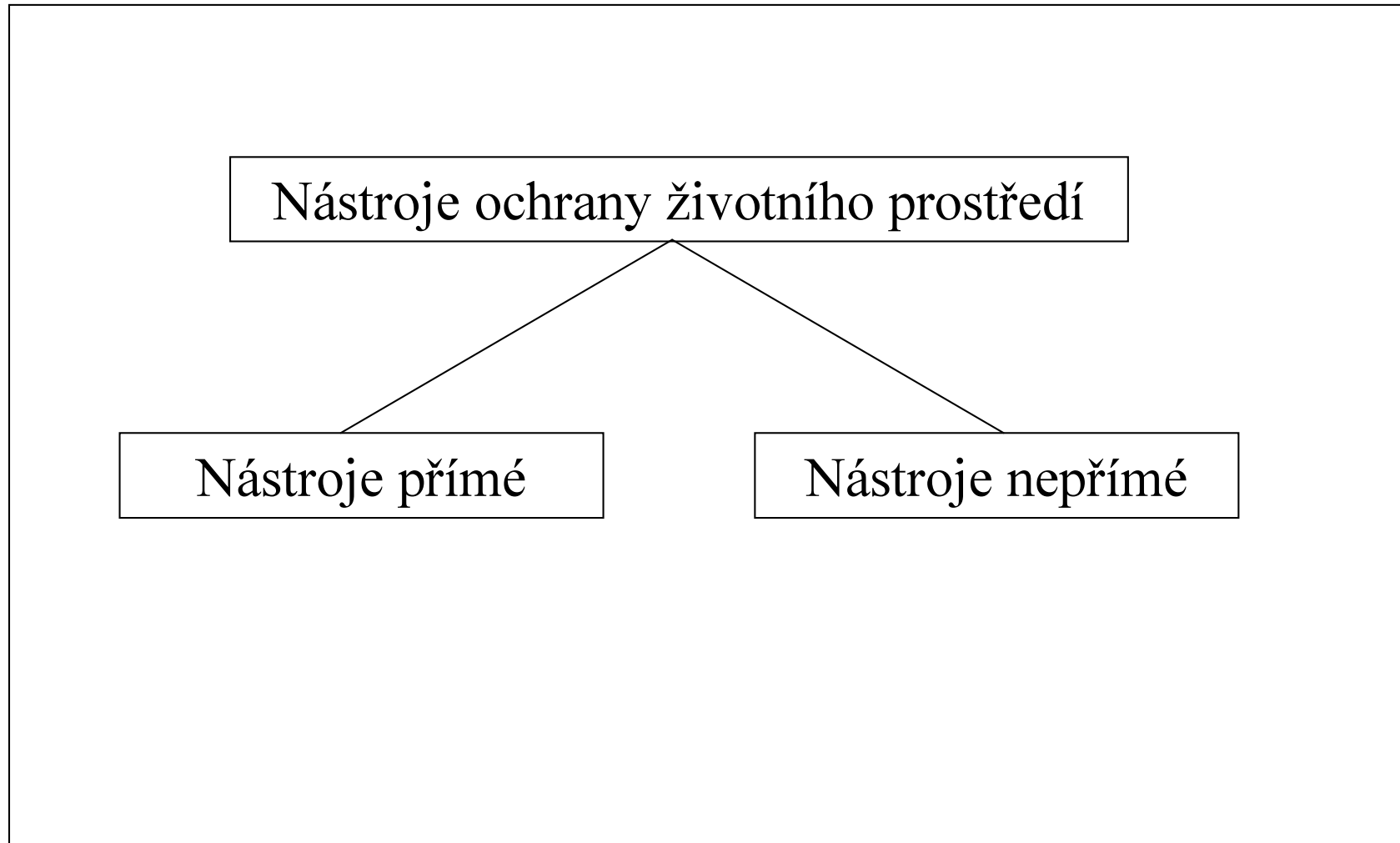
Environmentální pojištění

Název je odvozen od anglického termínu „environment“, který má ve významu – pro prostředí obklopující určitou entitu a zahrnující složky jejího okolí, živé i neživé, i lidi a jejich vzájemné vztahy – jedině používaný překlad „životní prostředí“.

Pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí

Pojištění, z něhož pojišťovna poskytne pojistné plnění v případě poškození ŽP různými druhy lidské činnosti. Je to náročné, vysoce rizikové pojištění – následky lidské činnosti na ŽP se často projeví až po více letech, často není znám jejich skutečný rozsah, vyčíslení škod je mimořádně náročné a v některých případech nerealizovatelné.

Klasifikace nástrojů ochrany životního prostředí

Přímé nástroje ochrany životního prostředí

1. Limity, normy, standardy
2. Příkazy a zákazy
3. Předpisy ukládající dodržení předepsaného postupu

Nepřímé nástroje ochrany životního prostředí

1. Ceny
2. Poplatky a daně
3. Pokuty
4. Úvěrová a úroková politika
5. Dotace, subvence, granty
6. Cla
7. Náhrady škod
8. Obchodovatelná emisní povolení
9. Environmentální pojištění
10. Depozitně refundační systémy
11. Označování výrobků z hlediska jejich environmentálních vlastností

V souvislosti s rostoucím ekologickým povědomím a problémy, které narušené životní prostředí přináší, se zvyšuje tlak na ochranu životního prostředí, a tím jak na stávající, tak i potenciální znečišťovatele. Významnou roli též hraje harmonizace naší legislativy s evropským právem.

Odpovědnost za škody na životní prostředí se řídí především ustanoveními občanského zákoníku (§ 42 a násl.). Dále do této problematiky zasahuje řada předpisů z oblasti práva životního prostředí. Nejnověji se odpovědnosti za škody na životním prostředí dotýká zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií, který již na rozdíl od ostatní legislativy obsahuje i ustanovení o povinnosti pojištění.

Škody na životním prostředí lze definovat jako poškození některé ze složek v daném ekosystému, zejména vod (povrchové, podzemní), půdy a nerostů, ovzduší a živých organismů (rostlin a živočichů).

V České republice je nejobvyklejším typem pojištění škod na životním prostředí (v ČR prakticky jediným dostupným) pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí. Toto pojištění se vyznačuje následujícími charakteristickými znaky:

- škoda je definována jako poškození zdraví nebo majetku v důsledku úniku znečišťujících látek,
- kryje výhradně škody vzniklé třetím osobám (fyzickým, právnickým, veřejnoprávním institucím),

- vztahuje se výhradně na škody náhlé a nepředvídané (výluka postupného znečištění),
- vztahuje se pouze na nově vzniklá znečištění (výluka starých zátěží),
- nekryje pokuty a penále,
- není zahrnuta tzv. ekologická újma (definovaná jako ztráta nebo oslabení funkcí ekosystémů oslabením jejich složek),

➤ jsou definovány maximální časové limity pro dobu od vzniku znečištění do jeho zjištění, pro dobu od vzniku znečištění do poškození zdraví nebo majetku a pro dobu pro nahlášení škody pojistiteli,

➤ další výluky (např. škody ze specifické činnosti – nakládání s odpady, skladování v podzemních zásobnících, úmyslné porušení předpisů, válka, terorismus, škody způsobené karcinogenními látkami apod.).

Některé z výše uvedených výluk lze pojistit speciálními doložkami.

POŠŽP je obvykle řešeno samostatným pojistným produktem. Někteří pojistitelé zahrnují krytí environmentální odpovědnosti v rámci pojištění obecné odpovědnosti. V tomto případě však obvykle kryjí pouze škody v důsledku poruchy ochranných zařízení. Před sjednáním pojištění je nutno předložit příslušnou dokumentaci, např. environmentální audit, programy odpadového hospodářství apod. V pojistné smlouvě se pojištěný zavazuje dodržovat stanovené postupy v oblasti prevence havárií a při jejich případné likvidaci.

Problematika POŠŽP patří v rámci českého pojistného trhu k nejobtížnějším. Je to způsobeno zejména opatrným až negativním postojem tuzemských pojistitelů i světových zajišťoven, který je ovlivněn částečně mírou poškození životního prostředí v ČR a částečně problematickým škodním průběhem, vyplývajícím z celosvětových statistik. Do budoucna lze počítat s rostoucí poptávkou po tomto pojištění, avšak při zachování přísných podmínek pro přijetí rizika do pojištění.

Podle přehledu nabídky pojistných produktů členských pojišťoven ČAP pojišťují odpovědnost za škodu na životním prostředí tyto pojišťovny:

1. Allianz pojišťovna, a.s.
2. Česká podnikatelská pojišťovna, a.s.
3. Generali Pojišťovna a.s.
4. Kooperativa, pojišťovna, a.s.
5. UNIQA pojišťovna, a.s.

Shrnutí významu environmentálního pojištění:

- ekonomický, tržně orientovaný nástroj ochrany životního prostředí
- ekonomicky efektivní, preventivně environmentálně účinné
- stimuluje ke snižování znečištění (spoluúčast)
- motivuje pojištěné podnikatelské subjekty k preventivním zabezpečovacím opatřením (systém bonusů a malusů)
- variantní výběr způsobů snížení znečištění závislý na podnikatelském subjektu (nejnovější technologie)

- aplikace jednoduchá, náklady na zavedení a správu přeneseny na komerční pojišťovny
- nulové nežádoucí sociální a politické dopady
- veřejnost pozitivně přijímá fakt, že díky EP jsou kdykoli k dispozici dostatečné zdroje finančních prostředků k nápravě havarijních škod na životním prostředí způsobených podnikatelskými subjekty
- v souladu s nařízenímí a doporučeními EU
- standardní výluky z pojištění, nepojistitelné poškození životního prostředí způsobené jinou než náhlou havarijní událostí

- ve formě smluvní dobrovolné (svoboda podnikání a svoboda rozhodování pojistitelů i podnikatelských subjektů)
- trh služeb pro životní prostředí – zavádění systémů environmentálního managementu v podnicích i externí environmentální audity a rizikové analýzy pro pojistitele
- systémové změny – právní, ekonomický a sociální rámec

Problémy související se
znečištěním životního
prostředí

OŽP

EP

Dostupná literatura

1. Cansier: Umweltökonomie. Stuttgart: Gustav Fischer Verlag, 1993.
2. Chovan, Čejková: Malá encyklopédia poistenia a poisťovníctva. Bratislava: Elita, 1995.
3. Kovárnová: Zelené pojištění. Příloha Pojistného obzoru, 71, 1994, č. 4.
4. Macháček: Environmentální riziko v ekonomických souvislostech. Brno: ESF MU, 1997.

5. Moldan: Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí. Praha: Karolinum, 1997.
6. Šauer: Základy ekonomiky životního prostředí. Praha: VŠE, 1992.
7. Štěpánek: Environmentální pojištění – moderní nástroj politiky životního prostředí. Zpravodaj MŽP, 1996, č. 12.
8. Šulista: Sborník přednášek k environmentálnímu pojištění. Praha: ČAP, 1998.
9. Viturka: Základy environmentální ekonomie. Brno: ESF MU, 1997.
10. Zikán: Odpovědnost za škody na životním prostředí. Pojistný obzor, 73, 1996, č. 12.